

IZZ. Het ledencollectief van mensen in de zorg.

Whitepaper

Gezondheid en welbevinden van jongeren die werkzaam zijn in de zorg

Dr. Babette Bronkhorst

oktober 2019

Als ledencollectief van medewerkers in de zorg met 417.000 leden weet Stichting IZZ wat er in de zorg speelt. We monitoren, doen onderzoek en vertalen data en analyses naar Gezond werken in de zorg programma's en een passende IZZ zorgverzekering voor zorgmedewerkers. Onze kennis delen we actief; met zorgmedewerkers, zorgorganisaties, samenwerkings- en kennispartners binnen en buiten de zorgsector. Stichting IZZ is in 1977 opgericht door werkgevers en werknemers in de zorg en wordt aangestuurd door vertegenwoordigers van brancheorganisaties en vakbonden. Samen maken we ons sterk voor een gezonde zorgsector en een gezonder Nederland.

Samenvatting

Het verzuim van medewerkers in de zorg is de afgelopen vijf jaar hard gestegen. Opvallend is dat binnen de zorgsector verschillen bestaan tussen jongere en oudere zorgmedewerkers. Vooral jongeren verzuimden gemiddeld vaker en langer dan voorheen. Ook hebben jonge zorgmedewerkers vaak last van stress en burn-out klachten. Voldoende aanleiding voor Stichting IZZ om de eigen data en onderzoeksgegevens met betrekking tot de gezondheid en het welzijn van jonge zorgmedewerkers onder de loep te nemen. Hiervoor zijn de IZZ zorggebruik cijfers en de gegevens uit de jaarlijkse Monitor Gezond werken in de zorg gebruikt.

Thema 1 Psychisch zorggebruik onder jongeren in de zorg

- Jonge zorgmedewerkers (jonger dan 35 jaar) gebruiken meer psychische zorg dan oudere zorgmedewerkers. Van de jongeren tot 35 jaar gebruikt gemiddeld 10% minimaal eenmaal per jaar psychische zorg. Onder zorgmedewerkers tussen de 35 en 55 jaar ligt dit percentage op 7% en onder 55-plussers op 5%.
- Het verschil in gebruik van psychische zorg tussen jongeren en ouderen is in de loop van de jaren iets groter geworden. Lag het verschil tussen de jongste en oudste leeftijdscategorie in de periode 2014-2016 nog rond de 3 tot 3,5 procentpunt verschil, in 2018 is dit verschil inmiddels opgelopen tot ruim 5 procentpunt.
- Jonge zorgmedewerkers werkzaam in de langdurige zorg gebruiken de meeste psychische zorg. Ook is het verschil tussen jonge en oudere zorgmedewerkers groter in de langdurige zorg (VVT, GGZ en GHZ) dan in de curatieve zorg (ZKH).

Thema 2 Werkdruk en uitputting door het werk onder jongeren in de zorg

- Jonge zorgmedewerkers ervaren gemiddeld iets minder cognitieve en kwantitatieve werkdruk, maar meer emotionele en fysieke werkdruk dan hun oudere collega's.
- Jonge zorgmedewerkers voelen zich vooral op emotioneel gebied vaker uitgeput dan ouderen.
- Het verschil in emotionele uitputting tussen jongeren en ouderen is in de langdurige zorg (VVT, GGZ, GHZ) groter dan in de curatieve zorg (ZKH). Jongeren werkzaam in de VVT-branche voelen zich daarnaast ook vaker lichamelijk uitgeput. Uitsluitend in deze branche wordt door jongeren ook juist meer kwantitatieve werkdruk ervaren dan door ouderen.

Thema 3 Bevlogenheid en verloopintentie onder jongeren in de zorg

- Jonge zorgmedewerkers zijn minder bevlogen dan oudere zorgmedewerkers. Dit is vooral toe te schrijven aan een lagere vitaliteit (bruisen van energie, lang met werken door kunnen gaan, beschikken over grote mentale veerkracht en doorzettingsvermogen).
- De verloopintentie onder jongeren is groter dan onder ouderen. Jongeren denken vaker na dan ouderen om van baan in de zorg te wisselen, binnen en buiten de organisatie. Jonge zorgmedewerkers denken er vaker aan om de zorgsector in zijn geheel te verlaten dan 55-plussers.
- Het verschil in bevlogenheid en verloopintentie tussen jongeren en ouderen is het grootst in de VVT.

Onderzoek naar gezondheid en welzijn op het werk onder jongeren in de zorg

Het verzuim van medewerkers in de zorg is de afgelopen vijf jaar hard gestegen. Opvallend is dat binnen de zorgsector verschillen bestaan tussen jongere en oudere zorgmedewerkers. Vooral jongeren verzuimden gemiddeld vaker en langer dan voorheen¹. Ook hebben jonge zorgmedewerkers vaak last van stress en burn-out klachten². Voldoende aanleiding voor Stichting IZZ om de eigen data en onderzoeksgegevens met betrekking tot de gezondheid en het welzijn van jonge zorgmedewerkers onder de loep te nemen.

Stichting IZZ doet jaarlijks verschillende onderzoeken op het gebied van gezond werken in de zorg. Om te onderzoeken hoe het met de gezondheid en het welzijn van jonge zorgmedewerkers is gesteld, zijn er analyses uitgevoerd op gegevens over het psychisch zorggebruik van jongeren uit 2018 en op gegevens uit de Monitor Gezond werken in de zorg 2018.

De gegevens zijn geanalyseerd aan de hand van drie thema's:

Thema 1
Psychisch zorggebruik onder jongeren in de zorg

Thema 2
Werkdruk en uitputting door het werk onder jongeren in de zorg

Thema 3
Bevlogenheid en verloopintentie onder jongeren in de zorg

Onder jongere zorgmedewerkers verstaan we de groep medewerkers tot 35 jaar. In de zorgsector ging het in 2017 om iets minder dan een derde (32%) van het totale aantal medewerkers. Van de vier grootste branches in de zorg ligt het aandeel jongeren het hoogste in de GHZ branche (38%) en het laagst binnen de ZKH branche (29%).

¹ Bron: Vernet. <https://www.vernet.nl/ziekteverzuim-jonge-zorgmedewerkers-stijgt>

² Bron: CNV Jongeren. <https://www.cnvjongeren.nl/nieuws/cnv-jongeren-1-op-8-jonge-zorgmedewerkers-valt-uit-door-burn-out/>

	Aandeel medewerkers < 35 jaar	Aandeel medewerkers 35 - 55 jaar	Aandeel medewerkers ≥ 55 jaar
Ziekenhuizen (ZKH)	28,5%	47,6%	23,9%
Verpleging, Verzorging en Thuiszorg (VVT)	29,3%	43,2%	27,5%
Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ)	31,8%	44,4%	23,8%
Gehandicaptenzorg (GHZ)	38,1%	42,1%	19,8%
Totaal Zorgsector	31,6%	45,5%	22,9%

Bron: AZWInfo databank personeelskenmerken 2017

Tabel 1 Aandeel jongeren op totaal aantal medewerkers in de zorg

De gegevens over het gebruik van psychische zorg zijn gebaseerd op de IZZ zorggebruik cijfers. Ieder jaar brengt Stichting IZZ in kaart hoeveel psychische zorg er wordt gebruikt door zorgmedewerkers met een IZZ zorgverzekering. In de periode 2014-2018 zijn de cijfers gebaseerd op ongeveer 215.000 zorgmedewerkers. Voor meer informatie over de IZZ zorggebruik cijfers, zie izz.nl/zorggebruik.

De gegevens afkomstig uit de Monitor Gezond werken in de zorg zijn in 2018 gebaseerd op ruim 10.000 zorgmedewerkers. Voor meer informatie over de Monitor Gezond werken in de zorg, zie izz.nl/monitor.

Thema 1

Psychisch zorggebruik onder jongeren in de zorg

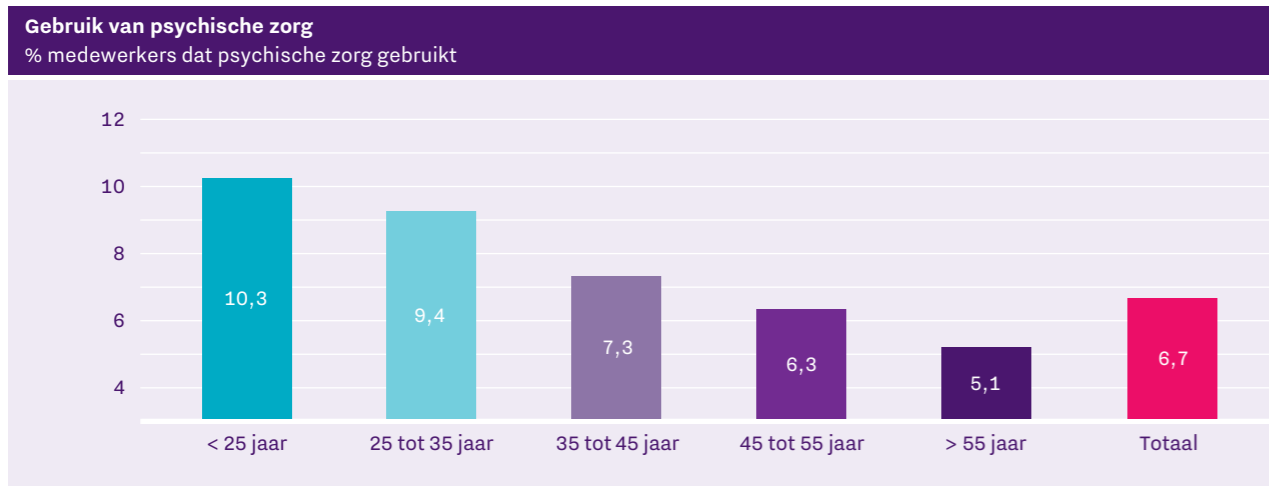
Ieder jaar brengt IZZ de zorggebruik cijfers van zorgmedewerkers in kaart door te kijken naar het zorggebruik in verschillende zorgbranches, de man-vrouw verhouding en de verschillen in zorggebruik tussen leeftijdscategorieën. Jonge zorgmedewerkers tot 35 jaar zijn in deze cijfers uitgesplitst in twee categorieën: tot 25 jaar en 25 tot 35 jaar.

Over psychisch zorggebruik

Psychisch zorggebruik gaat over de mate waarin medewerkers zelf psychische zorg gebruiken. De IZZ zorggebruik cijfers geven aan welk aandeel (%) van de zorgmedewerkers minimaal eenmaal per jaar gebruik maakt van psychische zorg in een bepaald jaar. Het gaat hierbij om een bezoek aan een zorgverlener of behandeling in de POH-GGZ, Basis GGZ of Specialistische GGZ. Het psychisch zorggebruik is een indicator voor de psychische gezondheid van medewerkers en is gerelateerd aan ziekteverzuim, verloop en openstaande vacatures.

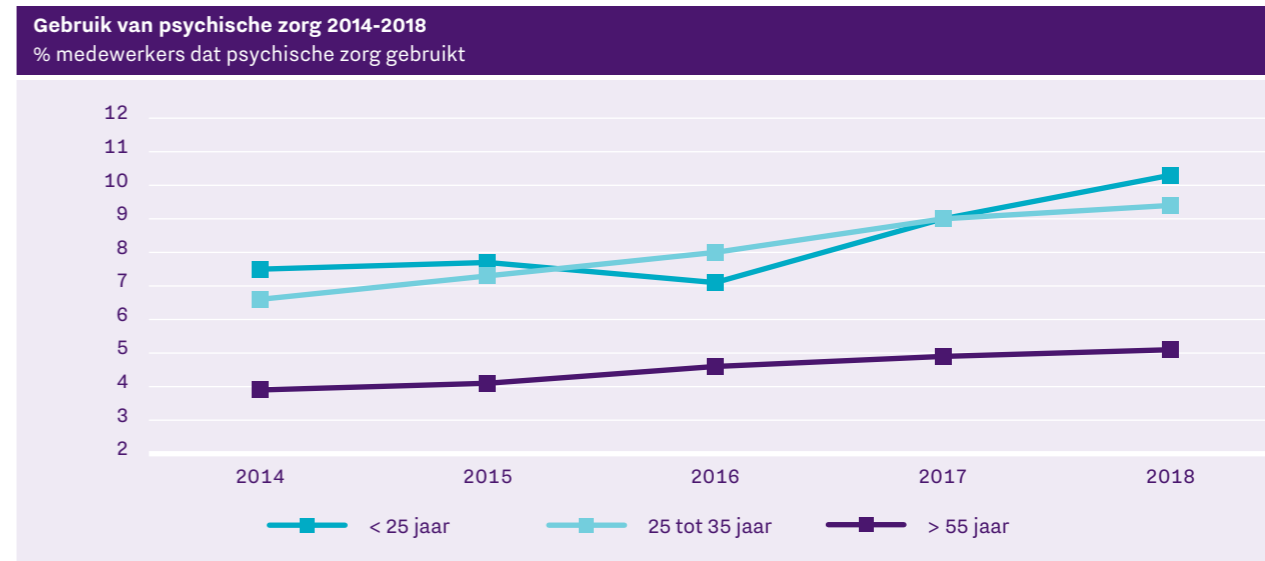
Bron: Bronkhorst, B. (2018). How 'healthy' are healthcare organizations? Exploring employee healthcare utilization rates among Dutch healthcare organizations. Health Services Management Research, 30(3): 156-167.

Uit de IZZ zorggebruik cijfers over 2018 blijkt dat jonge zorgmedewerkers meer psychische zorg gebruiken dan hun oudere collega's (zie grafiek 1). 10,3% van de jongeren onder 25 jaar gebruikt minimaal eenmaal per jaar een vorm van psychische zorg en onder jonge zorgmedewerkers tussen de 25 en 35 jaar gaat het om 9,4%. Gemiddeld komt dit voor de totale categorie tot 35 jaar neer op ongeveer 10%. Onder zorgmedewerkers van 55 jaar of ouder ligt dit percentage op 5%; dat is de helft minder.

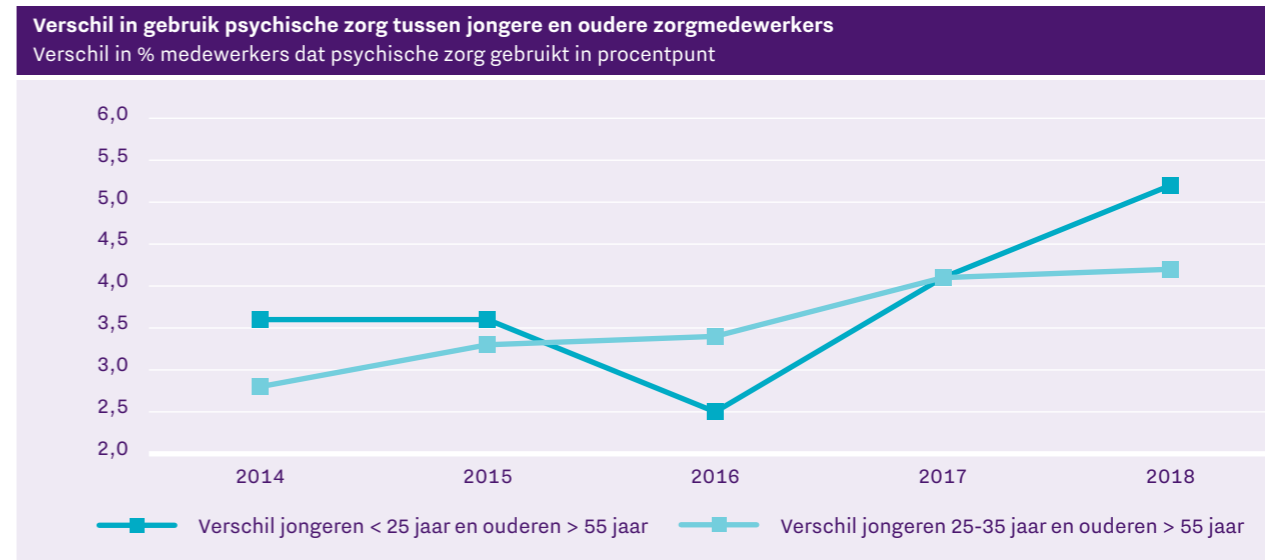
Grafiek 1 Gebruik van psychische zorg onder zorgmedewerkers in 2018 uitgesplitst naar leeftijdscategorieën

In grafiek 2 is het gebruik van psychische zorg onder jongeren en ouderen in de afgelopen 5 jaar weergegeven. Hieruit blijkt dat het gebruik van psychische zorg hoger is onder jongere zorgmedewerkers. De toename in het gebruik ten opzichte van het jaar ervoor gaat sinds 2017 wel sneller onder jongeren, met name in de categorie tot 25 jaar.

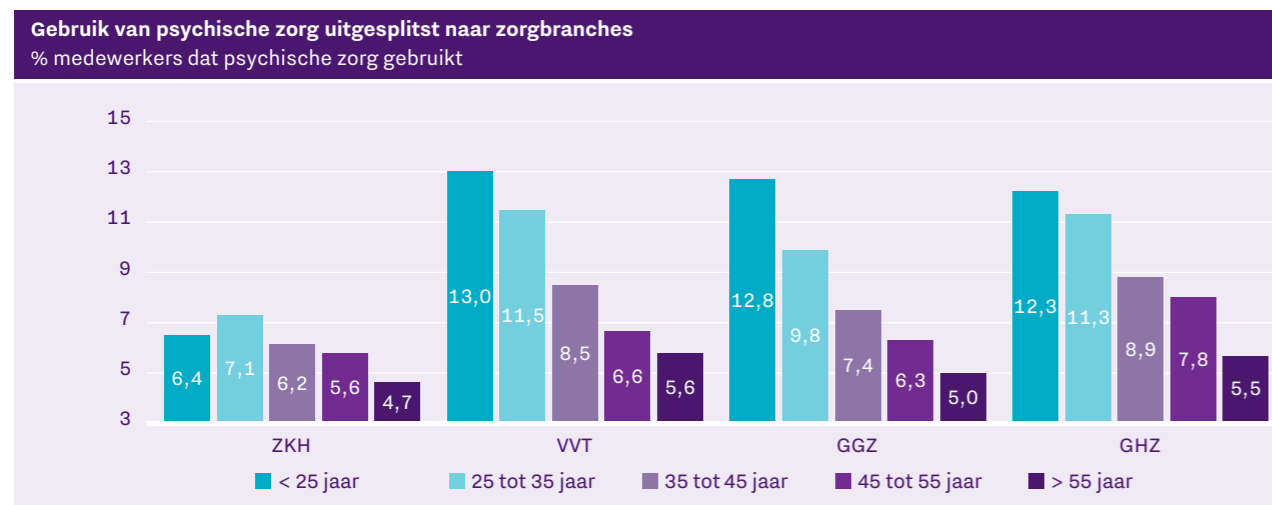
Grafiek 2 Gebruik psychische zorg onder jongere zorgmedewerkers (< 25 jaar en 25-35 jaar) en oudere zorgmedewerkers (> 55 jaar)

Het verschil in psychisch zorggebruik tussen jonge en oudere zorgmedewerkers is hierdoor in de loop van de jaren steeds iets groter is geworden (zie grafiek 3). Vooral in de laatste twee jaar (2017 en 2018) is het verschil tussen jongeren en ouderen toegenomen in vergelijking met de jaren daarvoor. Lag het verschil tussen de jongste en oudste leeftijdscategorie in de periode 2014-2016 nog rond de 3 tot 3,5 procentpunt verschil, in 2018 is dit verschil inmiddels opgelopen tot ruim 5 procentpunt.

Grafiek 3 Verskil in gebruik psychische zorg tussen jongere zorgmedewerkers (< 25 jaar en 35-35 jaar) en oudere zorgmedewerkers (> 55 jaar) (in procentpunt)

Wanneer we de cijfers over het gebruik van psychische zorg in grafiek 4 uitsplitsen naar verschillende branches in de zorg, zien we dat er een aantal interessante verschillen tussen branches bestaan. Zo bezoeken jonge medewerkers in de curatieve zorg (ZKH) minder vaak een zorgverlener voor psychische klachten dan jonge medewerkers die werkzaam zijn in branches die behoren tot de langdurige zorg (VVT, GGZ en GHZ). Ook wordt er alleen binnen de ZKH branche meer psychische zorg gebruikt door de categorie jongeren van 25 tot 35 jaar, terwijl binnen de langdurige zorg de categorie jongeren tot 25 jaar het hoogst scoort. Ten slotte is ook het verschil in gebruik van psychische zorg tussen jongere en oudere zorgmedewerkers groter in de langdurige zorgbranches dan in de curatieve zorg.

Grafiek 4 Gebruik van psychische zorg onder zorgmedewerkers in 2018 uitgesplitst naar zorgbranches en leeftijdscategorieën

Thema 2

Werkdruk en uitputting door het werk onder jongeren in de zorg

De Monitor Gezond werken in de zorg is een jaarlijks terugkerend vragenlijstonderzoek over thema's die te maken hebben met gezond werken, gezondheid en welzijn onder zorgmedewerkers. In 2018 hebben ruim 10.000 zorgmedewerkers werkzaam in verschillende branches en beroepsgroepen deelgenomen aan de Monitor.

De gegevens zijn gebruikt om te onderzoeken hoe verschillende vormen van werkdruk worden ervaren voor jongere en oudere zorgmedewerkers. Er worden hiertoe drie leeftijdscategorieën onderscheiden: onder de 35 jaar (jongeren), 35 tot 55 jaar en ouder dan 55 jaar (ouderen).

Over werkdruk en uitputting

Werkdruk ontstaat wanneer de eisen die vanuit het werk gesteld worden het draagvermogen (belastbaarheid) van de medewerker te boven gaan. Er bestaan verschillende vormen van werkdruk:

- **Cognitieve werkdruk** (complexe materie, moeilijke beslissingen)
- **Kwantitatieve werkdruk** (te veel werk, hoge tijdsdruk)
- **Emotionele werkdruk** (emotioneel belastende situaties)
- **Fysieke werkdruk** (lichamelijke inspanning, langdurig dezelfde houdingen)
- **Regeldruk** (nalevingslast van regels, gebrek aan functionaliteit van regels)

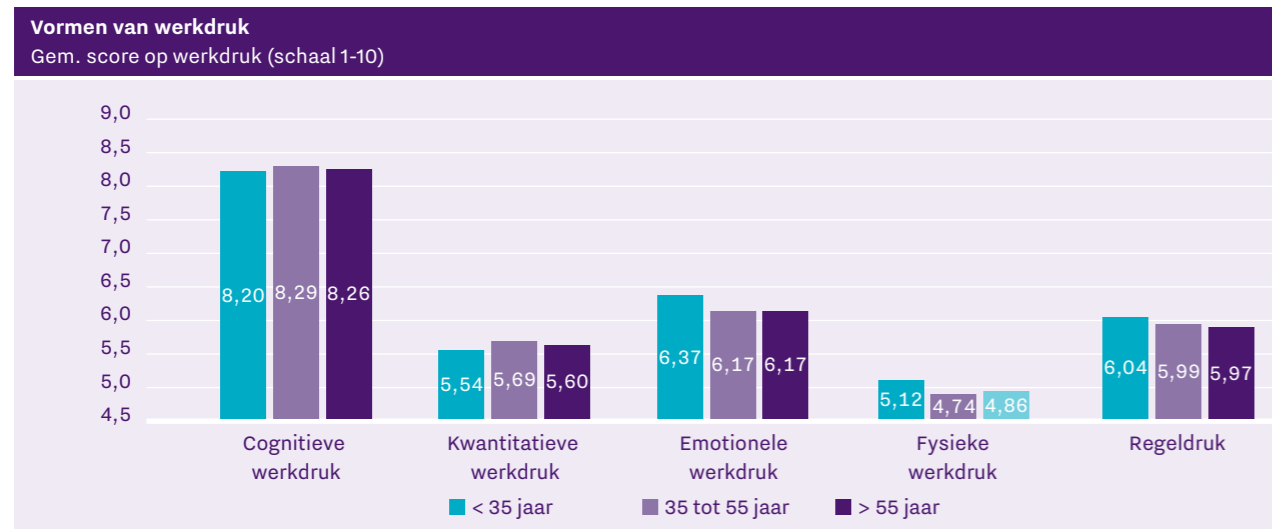
In combinatie met een gebrek aan hulpbronnen om met deze eisen om te gaan (bv. autonomie, sociale steun) kunnen deze vormen van werkdruk leiden tot gezondheidsklachten zoals lichamelijke en emotionele uitputting.

Bron: Oerlemans, W. Bakker, A., Bruinvels, D. e.a. (2013). Multidisciplinaire richtlijn Werkdruk: Onder druk. Arbo, (10), 42-46.

Voor iedere vorm van werkdruk is de gemiddelde score op een 10-puntsschaal berekend en weergegeven in een grafiek. Dit cijfer is gebaseerd op de antwoorden die deelnemers aan de Monitor hebben gegeven op diverse stellingen. In de toelichting is ter illustratie op de gemiddelde score ook aangegeven welk percentage van de medewerkers een bepaald antwoord heeft gegeven op één van de stellingen.

Uit de gegevens gepresenteerd in grafiek 5 blijkt dat jonge zorgmedewerkers onder de 35 jaar iets minder cognitieve en kwantitatieve werkdruk ervaren dan medewerkers in de middelste leeftijdscategorie van 35-55 jaar. Daarentegen ervaren ze wel meer emotionele werkdruk en meer fysieke werkdruk dan hun collega's in de leeftijdscategorieën 35-55 jaar en 55-plussers. Zo geeft 43% van de jonge zorgmedewerkers tot 35 jaar bijvoorbeeld aan dat hun werk vaak of altijd veel lichaamskracht vereist, terwijl dit onder ouderen op 33% ligt. Wat betreft emotionele werkdruk blijkt dat 85% van de jongeren zich op het werk moet inleven in de persoonlijke problemen van anderen, terwijl dit onder oudere zorgmedewerkers op 76% ligt. Jongeren ervaren niet meer of minder regeldruk dan oudere zorgmedewerkers.

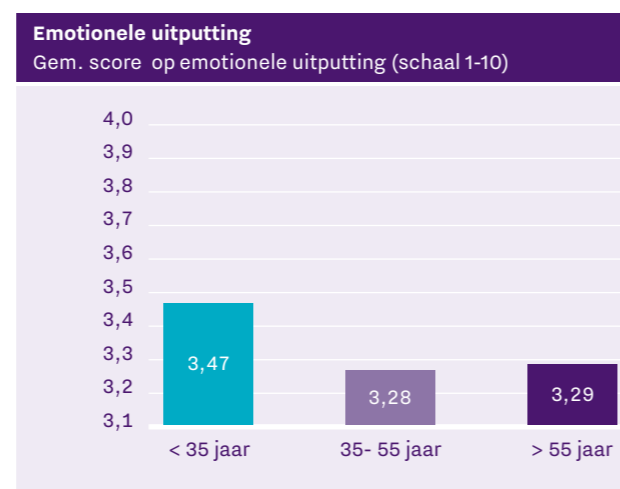
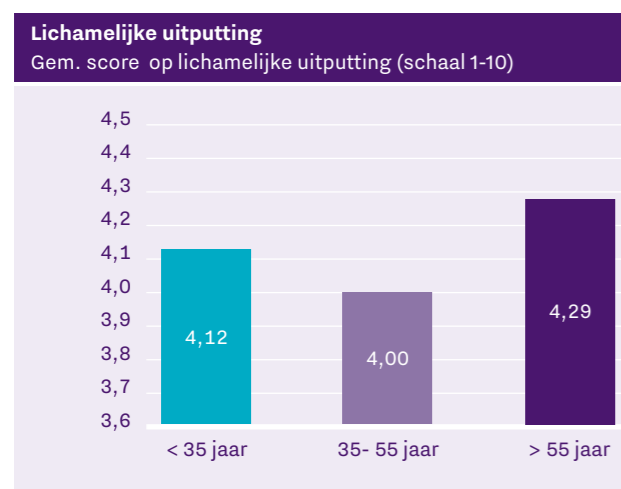
De verschillen in ervaring van werkdruk tussen jongeren en ouderen zijn redelijk vergelijkbaar in de vier grootste zorgbranches. Opvallend is dat jongeren in de VVT juist meer kwantitatieve werkdruk ervaren dan ouderen. Ook op het gebied van uitputting wijkt deze branche af: in de VVT ervaren jongeren naast emotionele uitputting ook meer lichamelijke uitputting dan hun oudere collega's.

Grafiek 5 Vormen van werkdruk onder zorgmedewerkers in 2018 uitgesplitst naar leeftijdscategorieën

Hoewel jonge zorgmedewerkers dus meer fysieke werkdruk ervaren dan ouderen, scoren ze niet significant hoger op lichamelijke uitputting. Grafiek 6 laat zien dat jongeren zelfs iets lager op lichamelijke uitputting scoren dan oudere medewerkers boven de 55 jaar. 18% van de jonge zorgmedewerkers voelt zich bijvoorbeeld vaak of altijd fysiek uitgeput, onder ouderen boven de 55 jaar ligt dit percentage op 21%.

Als het gaat om emotionele uitputting zien we dat jonge zorgmedewerkers gemiddeld wel iets vaker uitgeput zijn dan hun oudere collega's (zie grafiek 7). Zo voelt 12% van de jongeren zich bijvoorbeeld vaak of altijd geestelijk vermoeid als ze 's morgens opstaan en er een werkdag voor ze ligt, terwijl dit onder 55-plussers op 9% ligt.

Grafiek 6 Lichamelijke uitputting onder zorgmedewerkers in 2018 uitgesplitst naar leeftijdscategorieën
 Grafiek 7 Emotionele uitputting onder zorgmedewerkers in 2018 uitgesplitst naar leeftijdscategorieën

Thema 3

Bevlogenheid en verloopintentie onder jongeren in de zorg

Voor bevlogenheid en verloopintentie is de gemiddelde score op een 10-puntsschaal berekend en weergegeven in een grafiek. Dit cijfer is gebaseerd op de antwoorden die deelnemers aan de Monitor hebben gegeven op diverse stellingen. In de toelichting is ter illustratie op de gemiddelde score ook aangegeven welk percentage van de medewerkers een bepaald antwoord heeft gegeven op één van de stellingen.

Over bevlogenheid en verloopintentie

Bevlogenheid is een positieve toestand van opperste voldoening die wordt gekenmerkt door vitaliteit, toewijding en absorptie:

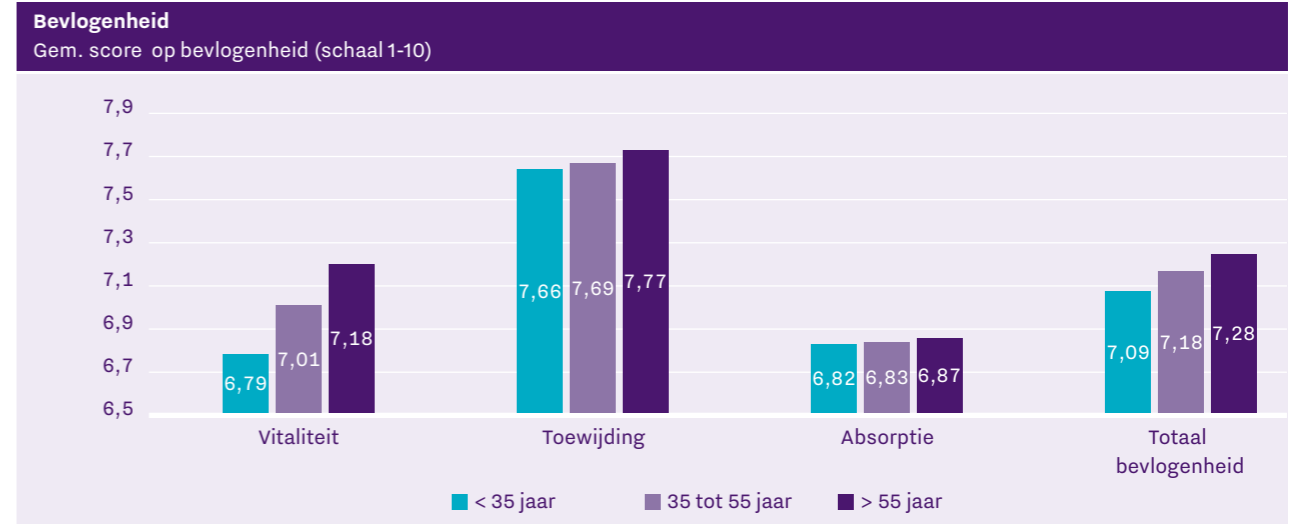
- **Vitaliteit** gaat over het bruisen van energie, zich sterk en fit voelen, lang en onvermoeibaar met werken door kunnen gaan en beschikken over grote mentale veerkracht en dito doorzettingsvermogen.
- **Toewijding** heeft betrekking op een sterke betrokkenheid bij het werk; het werk wordt als nuttig en zinvol ervaren, is inspirerend en uitdagend, en roept gevoelens van trots en enthousiasme op.
- **Absorptie** gaat over het op een plezierige wijze helemaal opgaan in het werk, er als het ware mee versmelten waardoor de tijd stil lijkt te staan en het moeilijk is om er zich los van te maken.

Bij verloopintentie kan het gaan om het voornemen om van baan te wisselen **binnen de huidige organisatie, buiten de huidige organisatie of buiten de huidige sector**. Bevlogen medewerkers zijn minder geneigd om van baan of organisatie te wisselen. Hun verloopintentie is dus lager.

Bron: Schaufeli, W.B. & Bakker, A.B. (2004). Bevlogenheid: een begrip gemeten. *Gedrag & Organisatie*, 17(2): 89-112.

Uit de Monitor Gezond werken in de zorg blijkt dat de bevlogenheid onder jonge zorgmedewerkers tot 35 jaar gemiddeld lager ligt dan onder oudere zorgmedewerkers (zie grafiek 8).

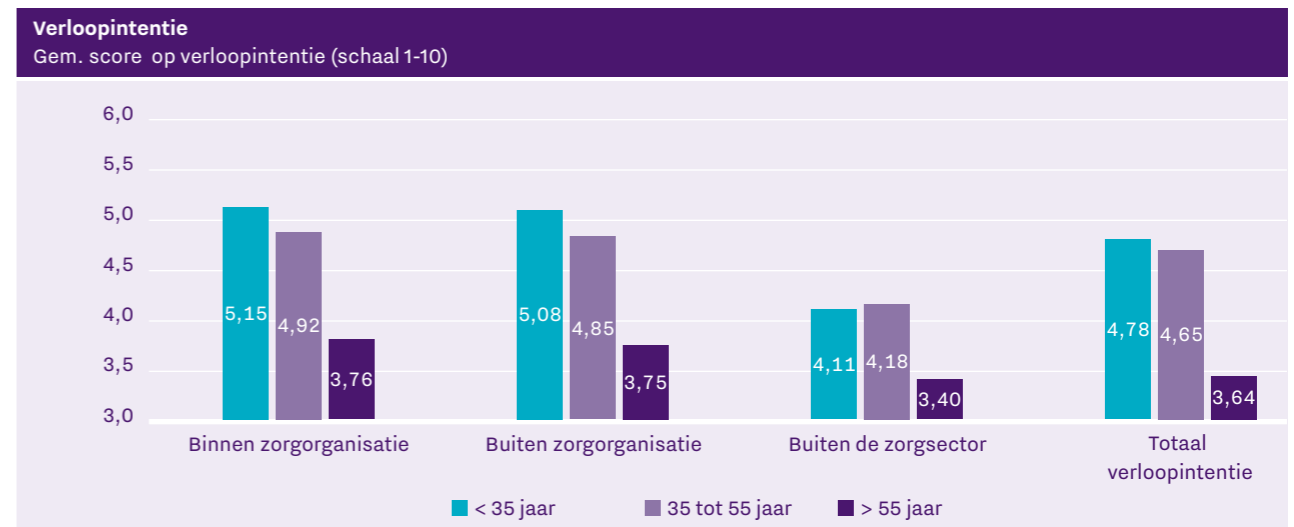
Dit verschil is vooral toe te schrijven aan een lagere vitaliteit. Zo geeft bijvoorbeeld 59% van de jongeren aan zich vaak of altijd fit en sterk te voelen als ze aan het werk zijn, terwijl dit percentage onder hun collega's van 35-55 jaar en 55 jaar of ouder op 65% ligt. Jongeren scoren niet significant lager op toewijding of absorptie.

Grafiek 8 Bevlogenheid onder zorgmedewerkers in 2018 uitgesplitst naar leeftijdscategorieën

Naast een lagere bevlogenheid hebben jongeren in de zorg ook een hogere verloopintentie. De resultaten in grafiek 9 laten zien dat jongeren tot 35 jaar de hoogste verloopintentie hebben, significant hoger dan 55-plussers. Het gaat om alle soorten verloopintentie: jongeren zijn eerder geneigd om van baan te wisselen binnen de eigen organisatie, maar ook om hun eigen organisatie of de zorgsector in zijn geheel te verlaten. 54% van de jonge zorgmedewerkers geeft bijvoorbeeld aan er weleens over na te denken om werk te zoeken binnen of buiten de eigen zorgorganisatie. Onder zorgmedewerkers ouder dan 55 jaar geeft slechts 30% aan hierover na te denken.

Als het gaat om het voornemen om de zorgsector in zijn geheel te verlaten scoren jonge zorgmedewerkers weliswaar hoger dan 55-plussers, maar nagenoeg gelijk aan de middelste groep medewerkers van 35 tot 55 jaar. Zo geeft 7% van de jongeren en van de medewerkers tussen de 35 en 55 jaar bijvoorbeeld aan daadwerkelijk van plan te zijn om het komende jaar buiten de zorgsector te gaan werken. Onder zorgmedewerkers die ouder zijn dan 55 jaar geeft 5% dit aan.

Grafiek 9 Verloopintentie onder zorgmedewerkers in 2018 uitgesplitst naar leeftijdscategorieën

Een uitsplitsing naar branches laat zien dat het verschil in bevlogenheid en verloopintentie tussen jongeren en ouderen het grootst is in de VVT. In de overige drie branches is het verschil tussen ouderen en jongeren ongeveer even groot.

IZZ. Het ledencollectief van mensen in de zorg.

Colofon Whitepaper 'Gezondheid en welbevinden van jongeren die werkzaam zijn in de zorg'

Auteur: Dr. Babette Bronkhorst

© Copyright IZZ, oktober 2019

Alle rechten voorbehouden. Tenzij anders vermeld berusten alle rechten op informatie uit deze whitepaper bij Stichting IZZ.

IZZ

Christiaan Geurtsweg 3
7335 JV Apeldoorn
Telefoon 055 - 750 65 00
www.izz.nl